

PSYCHOLOGIE VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení ve školním kontextu – příklady; - hodnocení ve školním kontextu (*úvod*); - hodnocení žákova výkonu (*velmi stručný úvod*); - studentské (žákovské) hodnocení výuky

Úvod

- téma evokuje představu známkování
- synonymum - **evaluace** (např. Průcha)
- vč. **(sebe)hodnocení** (autoevaluace)
- jedná se ale obecně o **poskytování zpětné vazby na různých úrovních řízení výchovně vzdělávacího procesu** – např.:
  - ▣ učitel – žák
  - ▣ management – učitel
  - ▣ zřizovatel – management

Zpětná vazba v ped. komunikaci

- **Korekční informace** určená někomu, kdo se zajímá o svůj vlastní proces učení; **složky**:
  - **Regulativní** (*řízení činnosti*)
  - **Sociální** (*vztahy, postoje, očekávání*)
  - **Poznávací** (*učiva, sebe, učitele...*)
  - **Rozvojovou** (*učí se ZV využívat, autoregulace*)

Hodnocení (evaluace) ve školním prostředí

- zpětná vazba o průběhu a výsledcích výchovně vzdělávacího procesu
- různé roviny uvažování – např.:
  - ▣ **hodnocení**
    - výkonových charakteristik (*např. známkování, % přijatých*)
    - hodnocení procesu (*kvalita a efektivita; vnitřní / vnější evaluace*)
  - ▣ **hodnocení**
    - individuální úroveň (*např. výkon žáka, výkon učitele*)
    - skupinová úroveň (*např. srovnávání škol*)
  - ▣ **hodnocení (evaluace)**
    - vnitřní (*výroční zpráva, plán rozvoje, SWAT analýza*)
    - vnější (*inspekce, akreditační komise*)

Hodnocení - typy

- Sumativní (*celkové, za delší časový úsek*)
- Formativní (*průběžné, za kratší časový úsek*)

Hodnocení – zpětná vazba o výsledcích učení

- odměny a tresty (viz. Čáp)
- korekce a autokorekce učení (Kulič, 1971)
  - návrat – *opakování pokusu o řešení*
  - návrat – *nová formulace úkolu / rozložení na dílčí úkoly*
  - návrat do „předhistorie“ aktuální situace – *pokyn k opakování či doučení učiva nutného k řešení*
  - poskytnutí pomocné informace – *poznatku, vzoru, pravidla, dřívější řešení*
  - zadání vedlejší pomocné otázky, která obsahuje princip řešení na jednodušší úrovni
  - informace o příčině chybného řešení
  - sdělení správného výsledku
  - odložení korekce (*např. v situaci examinace*)

Hodnocení výkonu žáka

- Formativní i sumativní
- Integrovaná součást učitelské role
- Cílem regulace a (autoregulace) chování
- Známky vs. slovní hodnocení (např. Helus, 1999)
  - ▣ *Vyžadováno rodiči*
  - ▣ *Vliv tradice vzdělávací soustavy*
  - ▣ *Jednoznačná “nálepka” (label, „škatulka“)*
  - ▣ *Způsob vynucování autority (...)*
- Snadněji se hodnotí vědomosti;
- Dovednosti a návyky se hodnotí hůře

Hodnocení učitele (a efektivity výuky)

- Efektivita výuky (učitele) bývá posuzována:
  - studenty (př. na VŠ - bc., mgr. i pgs; kombinovanými)
  - absolventy,
  - kolegy,
  - nadřízenými,
  - nezávislými pozorovateli
  - samotným vyučujícím

(Feldman, 1989)

- Součást (auto)evaluačních procesů ve škole
- Součást kultury školy a jeden z faktorů klimatu školy

Žákovské, studentské hodnocení výuky

- ▣ Uživatelský pohled
- ▣ Realizace posledních 50. let; v ČR od konce 70. let (např. Jiří Mareš, 1985)
- ▣ Rozvoj hlavně ve VŠ prostředí
- ▣ Sumativní, formativní
- ▣ Problematika rolí (zadavatel, učitel, hodnotitel – žák)
- ▣ Pouze součást obrazu výuky; výuka je multidimenzionální záležitost (Marsch, Roche, 1997)
- ▣ Měřítko *efektivity procesu* (Stinger, Irwing, 1998)
- ▣ Problematika zkreslení

Dimenze žákovského hodnocení

- Složitost sledovaných jevů vylučuje univerzální nástroj

(d'Apolloni, Abrami, 1997)

- **Dva základní přístupy:**

- ▣ Jedna obecná charakteristika efektivní výuky

- ▣ Multidimenzionální pojetí

(hodnota učení, učitelovo nadšení, organizace výuky, skupinová interakce, vztah u-ž, rozsah a pokrytí učiva, zkoušení a klasifikace, zadávání úkoly, náročnost a obtížnost výuky)(Marhe, Roche, 1997)

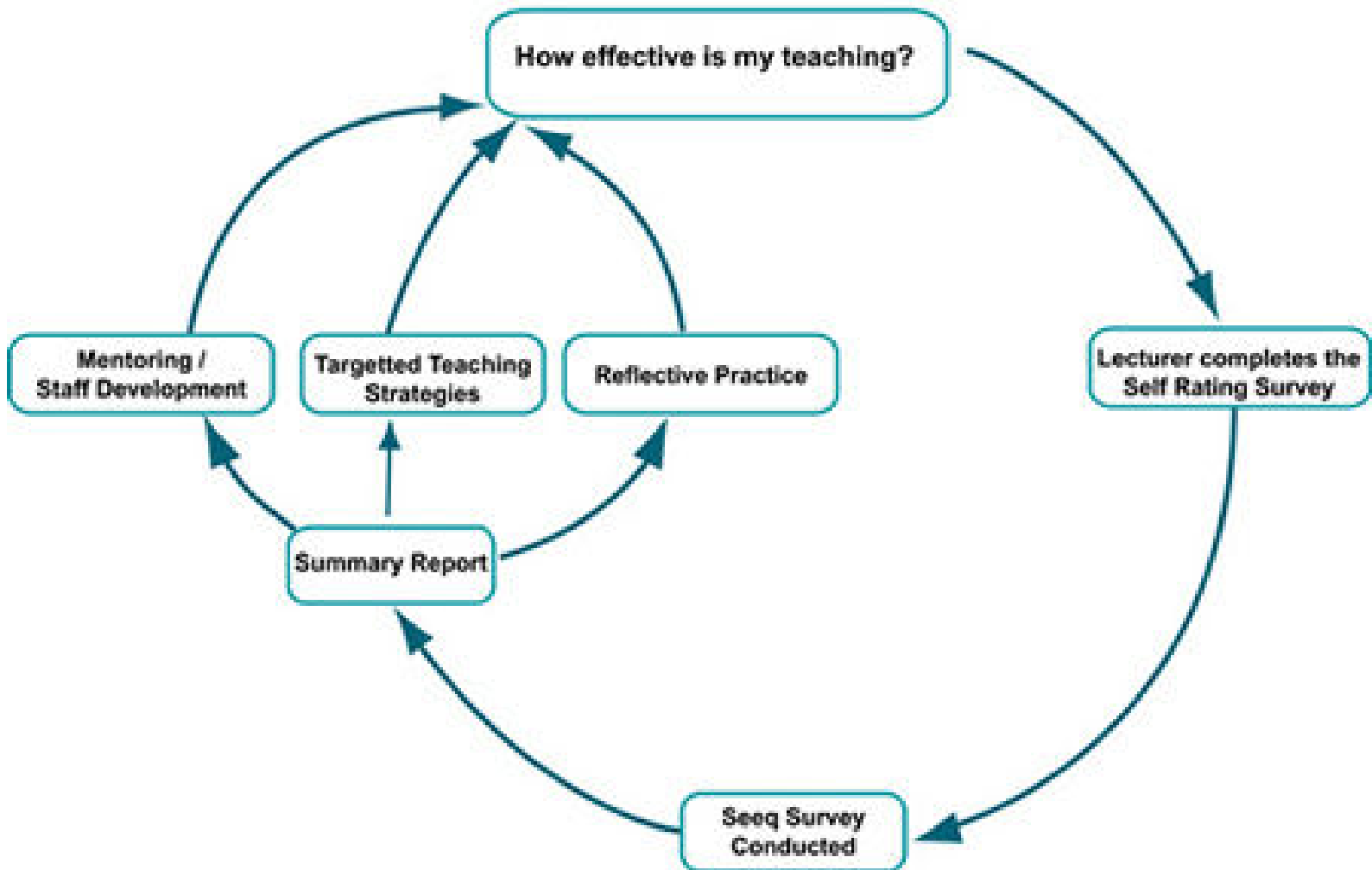
- ▣ *Problémy: různost výuky, účel posuzování...*

Příklad metody

The Student Evaluation of Educational Quality

(SEEQ)

The SEEQ Cycle

SEEQ – části metody

- sebeposuzovací dotazník pro učitele
- dotazník pro žáky
  - ▣ uzavřené otázky
  - ▣ otevřené otázky
  - ▣ doplňující a alternativní otázky
  - ▣ on-line vyhodnocení, manuál a pokyny k interpretaci

Výsledky žákovského hodnocení

- Reliabilita
  - ▣ *stabilita v čase – vysoká např. SEEQ $r=0,61$ v rozpětí 13 let*
- Specifičnost učitelova obrazu v očích studentů
  - ▣ *sympatie, studijní styl...*
- Zkreslení – možné zdroje (Marsch, 1987)
  - ▣ Korelační vztahy jsou interpretovány jako kauzální
  - ▣ Není volena vhodná jednotka zkoumání (student vs. skupina)
  - ▣ Ignoruje se multivariační podstata pohledu hodnotitelů
  - ▣ Nevhodná operacionalizace pojmů, zkreslující označení proměnných
  - ▣ Špatná koncepce projektu

Faktory prostředí ovlivňující studentské posuzování

(odpovědi)

- Předchozí zájem o učivo a předmět
- Očekávaná a získaná známka
- Volitelnost předmětu
- Obtížnost a náročnost předmětu
- Velikost studijní skupiny
- Ročník a typ studia
- Učitelovo akademické postavení
- Gender role učitele i studenta
- Typ vyučovacího předmětu
- Účel posuzování
- Anonymita posuzování
- Zvláštnosti studentovy osobnosti

Využití výsledků (+/-)

□ Sumativní hodnocení

- ▣ Nadřizení; často bez hlubší znalosti interpretují “čísla”; bagatelizují nebo naopak vyzdvihují jejich význam a kontext (McKeachie, 1997)
- ▣ Mechanické srovnávání výsledků mezi předměty a učiteli

□ Formativní hodnocení

- ▣ Vnitřní záležitost pracoviště či učitele a jeho studentů
- ▣ Cílem posilovat odpovědnost učitelů za ped. činnost a pomáhat jejich profesnímu růstu (Duke, 1990)

Výhody (možnosti) studentského posuzování

- Podklady pro **sumativní** i hlavně **formativní** hodnocení
- Získání “*uživatelských*” názorů
- Získat **množství výpovědí** v krátké době
- Získat množství výpovědí **za delší časové období**
- Získat množství výpovědí k **množství předmětů, učitelů**
- Získat množství výpovědí **jednotným metodickým postupem**
- Možnost statistického zpracování (vč. validity a reliability)
- **Zpětná vazba** vyučujícím o kvalitě výuky
- **Možnost cíleného zásahu** do činnosti učitelů, kateder, fakult i studentů samotných
- Průběžné **ověření účinnosti** změn ve výuce

Nevýhody (úskalí) studenského hodnocení výuky

- Anketa je věrohodná při **vyšší než 85% návratnosti**
- **Nutnost důkladné přípravy** organizátorů, posuzovatelů, i uživatelů výsledků
- **Tvorba** dobře použitelné **škály je pracná** a dlouhodobá záležitost
- Při rutinním používání některých škál vznikají potíže s validitou
- **Při velkém počtu** jednorázově posuzovaných předmětů **klesá reliabilita i validita výsledků**
- Kvalita výuky je **hodnocena globálně**, bez větších detailů
- Jedná se spíše o **popis stavu** bez dynamických charakteristik
- Hodnotitelé popisují jen výseč, svůj pohled (*ne vždy objektivní*)
- **Stanovení míry závažnosti** zjištěných údajů **je obtížné**; řada kritérií, často se mísí (statistické, kritériální, lokální atd. normy)
- **Samotné výsledky nemohou být přímými podklady pro hodnocení; musí se analyzovat a interpretovat**
- Účinnost výsledků závisí na osobnostních zvláštностech těch, kteří učitelům sdělují výsledky a kvalitě dalších (poradenských a supervizních) služeb

Charakter supervize

- formativní hodnocení (Dunkin, 1990)

- Zdroj údajů musí být důvěryhodný
- Musí navodit dobrý vztah, který učitel vnímá jako snahu pomoci
- Nesmí navodit pocit ohrožení
- Musí být trpělivý, pohotový a pružný
- Musí rozumět aspektům konkrétní výuky
- Musí být schopen vyložit varianty vedoucí ke zlepšení ped. činnosti učitele
- Musí mít vlastní ped. zkušenosti
- Musí být přesvědčivý

A jak je to s anketou v ISu?

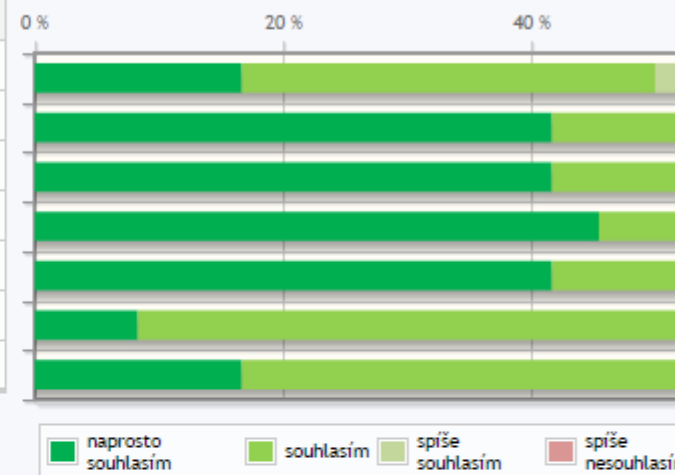
;)

Jaro 2015 a tento vyučující ;)

PdF: SC4BK_PdPs Pedagogická psychologie - Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D.

Zapsáno: 37, Splnilo: 11, Návratnost: 29.7%

	Celkem zodpovězeno	Průměrné hodnocení předmětů na fakultě	Průměrné hodnocení vyučujícího v předmětu
1. Předmět pro mne má vzdělávací hodnotu, rozvíjí mne.	12	2	2.6
3. Výklad vyučující(ho) byl vždy srozumitelný a přehledný.	12	1.8	1.8
4. Vyučující přicházel(a) do výuky vždy dobře připraven(a).	12	1.7	1.7
5. Vyučující vždy dodržel(a) všechna stanovená pravidla.	11	1.7	1.6
6. Vyučující poskytl(a) jasné informace k organizaci předmětu.	12	1.7	1.8
7. Čas strávený v hodinách/výuce s touto/tímto vyučující(m) považuji za	12	2	2.3
8. Vyučující jasně sdělil(a), jaké znalosti a dovednosti budou hodnoceny.	12	1.7	2.0

Pro výpočet průměrné hodnoty: naprosto souhlasím = 1, souhlasím = 2, spíše souhlasím = 3, spíše nesouhlasím = 4, nesouhlasím = 5, naprosto nesouhlasím = 6. Odpověď "nemohu odpovědět" se do průměru nezapočítává.

2. Uvedte číslici, kolik hodin celkem jste s tímto předmětem strávil(a) za tento semestr (účast na přednáškách a seminářích + cvičení a seminární práce + domácí příprava + učení na zápočet nebo zkoušku).	max	40
	min	7
	medián	22
	průměr	21.4
	fakultní medián	22

9. V čem dle Vás vyučující opravdu vyniká, čeho si na něm/ní nebo na jeho/jejím předmětu či pojetí výuky nejvíce ceníte? Máte nějaká doporučení pro vyučující(ho) k výuce jeho/jejího předmětu?

bylo to fajn

Průměrné hodnoty se zobrazují modře. V závorkách je pro názornost střední-neutrální hodnota. X je průměrná odpověď ze všech odpovědí k předmětu/semináři a učiteli. * značí rozptýl odpovědi směrodatnou odchylkou. Červeně je vyznačeno místo na stupnici, kam spadá fakultní průměr. Volné odpovědi různých studentů jsou od sebe odděleny dvěma minuskami --.

PSY710 Psychologie výchovy a vzdělávání -- Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D.

Odpovídalo osob: 45, do předmětu je/bylo zapsáno osob: 89 (orientačně), tzn. že odpovědělo 51 %

Zajímavost předmětu	není vůbec zajímavý ...**(*)X***.	je velmi zajímavý
Přínosnost předmětu	není vůbec přínosné .....(*)X**.	je velmi přínosné
Obtížnost obsahu	velmi snadný ...**(X)**...	velmi obtížný
Náročnost na přípravu	velmi snadný ....*(*)X**..	velmi obtížný
Dostupnost studijních zdrojů	velmi špatně dostupné ....*(*)X***	velmi dobře dostupné
Jak učitel učí	velmi špatný .....(*)X**.	vynikající
Učitel jako odborník	není odborníkem .....(.)**X**	je odborníkem

Děkuji za zajímavý kurz. Oceňuji poutavý výklad, který jste nám poskytnul, dobře připravený test, který se opravdu zabýval tématy, která jste předtím zdůraznil, a rychlou zpětnou vazbu (na test).

--

Je velmi osvěžující v bloku přednášek vidět v praxi dobře zpracovanou prezenatci a téma podané se zaujetím a velmi záživně. Děkuji.

--

Předmět, který nepomůže a ani neuškodí.

--

Výborný přístup! Měli by se od vás učit i ostatní učitelé! Zejména přístup na zkoušce.

--

Žádné zpětné vazby ke zkouškám, pouze počet bodů, ale nikdy se nedozvíme, které otázky jsme zodpověděli špatně, nepřesně. Není možné se poučit. U opravného termínu se tak mnohým z nás stane, že zaškrtneme ty samé špatné/správné? odpovědi. Proč nezveřejnit alespoň správné verze odpovědí, bez udání identifikačních údajů? Je snad důvodem obava, že každý rok bude muset vyučující vymýšlet nové testy?

--

výuka se mi líbila, přes mírnou nudnost byla příjemná, nenásilná, člověk se něco zajímavého i dozvěděl. Budu na tento předmět rád vzpomínat :)

--

Byla bych vděčná za pružnější a obsáhlejší zpětné vazby k pracem. Děkuji.

Podzim 2006,
kombinované studium...

Další zdroje informací

Vybrané zdroje informací

- <http://www.teacherevaluation.net/>

Základní literatura

Mareš, Jiří: *Manuál pro tvůrce a uživatele studentského posuzování výuky*. Praha, Karolinum 2006. 75 s. ISBN 80-246-1234-8

Předmětová anketa FSS MU – výsledky

<https://inet.fss.muni.cz/>

Informace o systému kontroly kvality MU

<http://www.muni.cz/general/evaluation>

<http://kvalita.rect.muni.cz/>